

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA ELIMU YA SEKONDARI KIDATO CHA PILI

021

KISWAHILI

Muda: 2:30

12/11/2002 Mchana

maktaba.tetea.org

Maelekezo

1. Karatasi hii in sehemu A, B, C, D na E.
2. Jibu maswali **yote** .
3. Majibu **yote** yaandikwe kwenye nafasi ulizopewa.
4. Majibu yote yaandikwe kwa kaalamu yenye wino wa bluu au mweusi.
5. Vifaa **vyote** vya mawasiliano visivyoruhusiwa **havitakiwi** katika chumba cha mtihani.
6. Andika **Namba yako ya Mtihani** katika kila ukurasa sehemu ya juu upande wa kulia.

KWA MATUMIZI YA MTAHINI TU		
NAMBA YA SWALI	ALAMA	SAININI TA MTAHINI
1		
2		
3		
4		
5		
JUMLA		

SEHEMU A (Alama 15)

UFAHAMU

1. Soma kifungu cha habari kifuatacho kisha jibu maswali.

Maji ni mali ya maisha. Bila maji, hakuna maisha yanayoweza kuishi, iwe ni ya binadamu, wanyama, au mimea. Katika nchi yetu, maji safi ni changamoto kubwa hasa katika maeneo ya vijijini. Wananchi wengi hulazimika kutembea umbali mrefu ili kupata maji, na mara nyingi maji hayo hayakuwi safi. Hali hii imesababisha kuenea kwa magonjwa yanayohusiana na maji kama kipindupindu na homa ya matumbo.

Serikali imechukua hatua za kumudu tatizo hili kwa kuchimba visima na kuweka mabomba ya maji katika maeneo mengi. Hata hivyo, bado kuna changamoto ya kuhakikisha kwamba maji yanawafikia wote. Wananchi wengi wamekuwa wakilalamika kuwa miradi ya maji haikamiliki kwa haraka, na wengine wanalazimika kutumia maji ya mifereji ambayo si salama.

Maji safi yanapaswa kuwa haki ya kila mwananchi. Ni muhimu kwa kila mtu kushirikiana na serikali ili kuhakikisha kwamba maji safi yanapatikana kila mahali.

MASWALI

- (a) (i) Andika kichwa cha habari uliyosoma, kisichozidi maneno matano (5).
- (ii) Ni changamoto zipi zinazohusiana na maji safi vijijini?
- (iii) Eleza maana ya maneno yaliyopigiwa mstari kama yalivyotumika kwenye habari uliyoisoma.

Kumudu:

Miradi:

- (iv) Taja magonjwa mawili yanayohusiana na maji machafu.
- (v) Serikali imechukua hatua zipi za kuhakikisha upatikanaji wa maji safi?
- (vi) Kwa nini wananchi wengi wanalazimika kutumia maji ya mifereji?
- (vii) Maji safi yanasaidiaje maisha ya binadamu?
- (viii) Kifungu hiki kinamaanisha nini kinaposema “maji ni mali ya maisha”?
- (ix) Unafikiri ni kwa nini miradi ya maji haikamiliki kwa haraka?
- (x) Ni nani anayepaswa kushirikiana na serikali kuhakikisha upatikanaji wa maji safi?

- (b) Andika ufupisho wa habari hii usiozidi maneno themanini (80).

SEHEMU B (Alama 15)

LUGHA KWA UJUMLA NA UTUMIZI WAKE

2. (a) Andika herufi ya jibu sahihi.

Lugha inaweza kuelezwa kama:

- A. Maneno ya kawaida yanayotumiwa na watu.
- B. Mfumo wa mawasiliano uliokubalika na jamii.
- C. Sauti za wanyama na binadamu.
- D. Njia ya kuandika na kusoma tu.

(b) (i) Tunga sentensi moja kuonesha rejesta inayoweza kutumika katika maeneo yafuatayo:
Shambani:

Sokoni:
Nyumbani:
Mahakamani:
Kanisani:

(ii) Sahihisha maneno yafuatayo kwa kuandika upya:

Majji:
Visma:
Wanainchi:
Mifereji:
Salma:

SEHEMU C (Alama 15)
SARUFI

3. (a) Eleza maana ya sarufi.
(b) Ainisha maneno yaliyopigiwa mstari katika sentensi zifuatazo:
(i) Maji **safi** ni muhimu kwa maisha.
(ii) Wananchi **wengi** wanakosa maji safi.
(iii) Serikali **imechumba** visima.
(iv) Mifereji **si** salama kwa matumizi.
(v) Maji **yanapaswa** kuwa haki ya kila mtu.

(c) Nyambua maneno yafuatayo katika hali ya kutendeka, kutendwa, na kutendana:

KUTENDEKA	KUTENDWA	KUTENDEANA
(i) Tumia		
(ii) Chukua		
(iii) Hakikisha		

- (d) Bainisha dhima za mofimu zilizopigiwa mstari:
(i) Hawapati maji safi.
(ii) Walilalamika kuhusu miradi ya maji.

SEHEMU D (Alama 40)
UTUNGAJI

4. Andika barua kwa Mwenyekiti wa Kijiji chako, S.L.P 123, Morogoro, ukimweleza kuhusu changamoto za maji safi katika kijiji chako na kumuomba achukue hatua.

SEHEMU E (Alama 15)

FASIHI SIMULIZI

5. (a) Jaza nafasi zilizoachwa wazi kwa kuchagua jibu sahihi kutoka kwenye orodha uliyopewa:

(i) Ngano ni ...

(ii) Methali hutumiwa ...

(iii) Maigizo yanahitaji ...

ORODHA

- Hadithi za watu wa kale
- Kufundisha maadili
- Ugizaji na hadhira
- Nyimbo za watoto
- Hadithi za wanyama

(b) Taja faida tatu za ngano kwa watoto.

(c) Eleza tofauti mbili kati ya ngano na hadithi za kiajabu.